

Sygn. akt II CSK 421/07

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 lutego 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Gerard Bieniek (przewodniczący)

SSN Henryk Pietrkowski

SSA Michał Kłós (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa W. Z.

przeciwko „W.(...)” Spółce Akcyjnej w K.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 6 lutego 2008 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 26 października 2006 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. zasądza od pozwanej „W.(...)” Spółki Akcyjnej z siedzibą w K. na rzecz powoda W. Z. kwotę 1.800,00zł. (jeden tysiąc osiemset złotych) z tytułu zwrotu kosztów procesu w postępowaniu kasacyjnym.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 3 marca 2006 r. Sąd Okręgowy w P. zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 158.045,29 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 22 czerwca 2004

r., w pozostałym zakresie oddalił powództwo i orzekł o kosztach procesu. Rozstrzygnięcie powyższe oparte zostało na następujących ustaleniach.

W dniu 18 grudnia 2001 r. strony zawarły umowę, mocą której powód zobowiązał się, w zamian za umówione wynagrodzenie ryczałtowe, do dostawy i instalacji zamków Nexus 200 w hotelach P.(...) i G.(...) w K., należących do pozwanej. Umowa obejmowała również dostarczenie, zainstalowanie kodera kart Nexus, zaprogramowanie i uruchomienie zamków, sprawdzenie poprawności działania całego systemu, ewentualne usunięcie wad, przeszkolenie personelu obu hoteli a także zapewnienie serwisu gwarancyjnego. Pozwany – mocą powyższej umowy – zobowiązał się do niezwłocznego przystąpienia do odbioru przedmiotu umowy, po zgłoszeniu przez powoda gotowości do odbioru. Odbiór protokolarny miał nastąpić po zgłoszeniu przez powoda gotowości do odbioru urządzeń oraz zainstalowaniu systemu. Mocą powyższej umowy powód zobowiązał się również do zamówienia u pozwanej usługi hotelowej w hotelu G.(...), której cena miała być nie niższa niż 41.451 zł. Usługa ta miała być wykonana do dnia 30 listopada 2002 r. Ustaloną kwotę pozwana miała potrącić z przysługującej powodowi należnością z tytułu zawartej umowy o dzieło. Strony zastrzegły również obowiązek zapłaty kar umownych w przypadku opóźnienia w realizacji obowiązków wynikających z umowy.

W dniu 7 stycznia 2002 r. strony ustaliły szczegółowy sposób wykonania prac instalacyjnych w hotelu G.(...). W szczególności strony ustaliły, że pracownicy strony pozwanej wykonają poprawki murarsko – stolarskie.

Montaż urządzeń w hotelu P.(...) zakończył się w dniu 3 kwietnia 2002 r. a protokół odbioru końcowego tych prac podpisano w dniu 5 kwietnia 2002 r. Prace w hotelu G.(...) trwały do dnia 8 maja 2002 r. W trakcie wykonywania robót w tym hotelu trwał remont. W dniu 14 maja 2002 r. sporządzono notatkę służbową, określającą usterki, które miały zostać usunięte. Powód zobowiązał się do usunięcia niektórych wad, pozostałe miały być usunięte za dodatkową opłatą.

W dniu 1 sierpnia 2002 r. małżonka powoda R. Z. wystawiła fakturę VAT na kwotę obejmującą montaż i instalację zamków w hotelu P.(...). Pozwana nie zaakceptowała tej faktury z uwagi na niedokonanie odbioru końcowego systemów. Protokolarny odbiór całego systemu nastąpił w dniu 3 września 2002 r. Wyrokiem z dnia 17 listopada 2003 r. Sąd Okręgowy w P. oddalił powództwo R. Z. przeciwko pozwanej o zapłatę należności za przedmiotowe prace, uwzględniając zarzut strony pozwanej braku legitymacji po stronie powódki.

W oparciu o powyższe ustalenia faktyczne Sąd pierwszej instancji nie podzielił zarzutu pozwanej, że umowa zawarta została w istocie z R. Z. Uznał, że powodowi przysługuje legitymacja czynna w tej sprawie, albowiem to on był stroną umowy. W ocenie Sądu Okręgowego, roszczenie dochodzone w niniejszej sprawie nie uległo przedawnieniu. Końcowy odbiór systemu nastąpił w dniu 3 września 2002 r., powód w tym dniu uprawniony był do wystawienia faktury VAT obejmującej przysługujące mu wynagrodzenie. Dwuletni termin o jakim mowa w art. 646 k.c. nie upłynął zatem do daty wniesienia pozwu. W ocenie Sądu pierwszej instancji, pozwana nie wskazała, jaki zakres obowiązków nie został przez powoda wykonany, nie przedstawiła wyliczenia na okoliczność wysokości kary umownej a także terminu od którego przyjęła, że powód był w zwłoce ze spełnieniem świadczenia.

Sąd pierwszej instancji uznał również, że wykładnia umowy łączącej strony, oparta na regułach z art. 65 § 1 i 2 k.c., prowadzi do wniosku, że pozwana nie została upoważniona do potrącenia należności w sytuacji, gdy powód nie wykorzysta usługi w hotelu G.(...) w K., pozostawionej mu do dyspozycji. Za takim poglądem przemawiają sformułowania umowy oraz korespondencja stron w tym zakresie. W ocenie tego sądu pozwana pozostawała w zwłoce z obowiązkiem przystąpienia do odbioru zamków po zgłoszeniu przez powoda gotowości do ich odbioru. Uprawniało to powoda do naliczenia kary umownej. Poza zakresem rozważań sądu znalazły się zagadnienia związane z niewspółmiernością wysokości kary umownej. Strony, reprezentowane przez profesjonalnych pełnomocników, nie żądały przeprowadzenia postępowania dowodowego w tym zakresie.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny oddalił apelację i orzekł o kosztach procesu. Odnosząc się do zarzutów zawartych w apelacji podzielił pogląd Sądu pierwszej instancji, że powód jest czynnie legitymowany w niniejszej sprawie i formułowany dla potrzeb niniejszego procesu zarzut w tym zakresie pozostaje w sprzeczności ze stanowiskiem zajęтым przez pozwaną w sprawie z powództwa R. Z.. W ocenie Sądu drugiej instancji, termin od którego biegnie przedawnienie, rozpoczął się w dniu 3 września 2002 r. Od tej daty – w świetle art. 642 § 1 k.c. - powód uprawniony był do wystawienia faktury VAT obejmującej przysługujące mu wynagrodzenie. Prace wykonanych w okresie wcześniejszym nie można traktować jako objętych serwisem gwarancyjnym, ponieważ dopiero od dnia podpisania protokołu końcowego – w świetle postanowień umownych – miał rozpocząć bieg termin gwarancji. W ocenie Sądu Apelacyjnego, powód wykonał prace będące przedmiotem umowy w dniu 8 maja 2002 r.

i od tej daty do sporządzenia protokołu końcowego w dniu 3 września 2002 r. pozwana pozostawała w zwłoce, uprawniającej powoda do obciążenia ją karą umowną. Sąd Apelacyjny powołał się również na spór dzielący wówczas strony a dotyczący zakresu obowiązków powoda, wynikającego z uzgodnień dokonanych pomiędzy stronami w styczniu 2002 r.

Sąd Apelacyjny podzielił również pogląd Sądu pierwszej instancji, że na podstawie umowy pozwana nie nabyła roszczenia, które mogłaby przedstawić do potrącenia, z tytułu rezerwacji usługi hotelowej. Do takiego wniosku prowadzi ocena zeznań powoda, które sąd ten uznał za wiarygodne, logiczne i zgodne z zasadami współżycia społecznego.

Skarga kasacyjna oparta została na obu podstawach objętych art. 398³ § 1 k.p.c. W ramach pierwszej podstawy skarżąca zarzuciła naruszenie art. 65, 120, 659 § 1, 646 i 484 § 2 k.c. przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, polegające na błędnej wykładni umowy łączącej strony, błędną ocenę, że roszczenie powoda nie uległo przedawnieniu oraz nierozważenie przesłanek miarkowania kary umownej. W ramach drugiej podstawy kasacyjnej skarżąca zarzuciła naruszenie: art. 247 k.p.c. poprzez brak wskazania szczególnych okoliczności, które umożliwiały przeprowadzenie dowodu ze świadków i przesłuchania strony przeciwko osnowie dokumentu; art. 328 § 2 k.p.c. poprzez nienależyte wyjaśnienie w uzasadnieniu podstawy prawnej wyroku oraz art. 378 § 1 k.p.c. poprzez nierozpoznanie przez Sąd drugiej instancji zasadniczej części zarzutów apelacji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszym rzędzie odniesienia wymagają zarzuty naruszenia prawa procesowego, gdyż jedynie na gruncie prawidłowo ustalonego stanu faktycznego możliwa jest ocena zastosowania przez sąd prawa materialnego.

Przystępując do oceny zarzutu naruszenia art. 247 k.p.c. poprzez dopuszczenie dowodu z zeznań świadków i stron przeciwko osnowie dokumentu obejmującego umowę łączącą strony, należy stwierdzić, że zarzut ten mógłby zostać rozważony, gdyby dowody te zostały przeprowadzone przez Sąd drugiej instancji. W niniejszej sprawie tymczasem sąd ten nie przeprowadzał w ogóle postępowania dowodowego i zaskarżone orzeczenie oparte zostało w całości na materiale dowodowym, zgromadzonym przez Sąd pierwszej instancji. Zarzut ten zatem nie może zostać uznany za skuteczny.

Zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. również nie jest trafny. Kwestionowane uzasadnienie w pełni odpowiada standardom wynikającym z art. 328 § 2 k.p.c. Ponadto, jak przyjmował wielokrotnie Sąd Najwyższy, naruszenie przez sąd drugiej instancji art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez sporządzenie uzasadnienia nie odpowiadającego w pełni wymaganiom, jakie stawia wymieniony przepis, może jedynie wyjątkowo wypełniać podstawę kasacyjną przewidzianą w art. 393¹ pkt 2 k.p.c. (obecnie art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). Ma to miejsce wówczas, gdy skutek uchybienia konkretnym wymaganiom określonym w art. 328 § 2 k.p.c. zaskarżone orzeczenie nie poddaje się kontroli kasacyjnej. Powyższe stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyrokach: z dnia 19 grudnia 2000 r., II UKN 152/00, (OSNAPiUS 2002, nr 16, poz. 393); z dnia 13 listopada 2003 r., IV CK 183/02 (niepubl.) a także z dnia 20 kwietnia 2004 r., CK 92/04, (niepubl.). Zgodnie z art. 398¹⁴ k.p.c., Sąd Najwyższy oddala skargę kasacyjną, jeśli nie ma uzasadnionych podstaw albo jeśli zaskarżone orzeczenie mimo błędnego uzasadnienia odpowiada prawu. Oznacza to, że ustawodawca założył istnienie wadliwości w sferze uzasadnienia, które nie prowadzą do uchylenia orzeczenia.

Nie ma również uzasadnionych podstaw zarzut naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. Oceną Sądu drugiej instancji objęte były wszystkie zarzuty sformułowane w apelacji. Z wywodów zawartych w uzasadnieniu skargi kasacyjnej wynika, że przedmiotem tego zarzutu przede wszystkim są ustalenia Sądu drugiej instancji, odnoszące się do charakteru i rozmiaru prac, wykonywanych przez powoda na terenie hotelu G(...) po dniu 8 maja 2002 r. Z faktów tych pozwany wyprowadzał wniosek, że faktyczne wydanie dzieła nastąpiło w dniu 8 maja 2002 r. oraz, że nie pozostawał w zwłoce w odbiorze dzieła i brak – w tej sytuacji - podstaw do obciążenia go karą umowną. Zarzuty te zmierzają jednak w istocie do kwestionowania ustaleń faktycznych i oceny materiału dowodowego, pozostają zatem poza zakresem kognicji Sądu Najwyższego w świetle art. 398³ § k.p.c.

Przystępując do oceny zasadności zarzutów naruszenia prawa materialnego należy przede wszystkim stwierdzić, że wykładnia postanowień zawartych w § 6 umowy z dnia 18 grudnia 2001 r. została dokonana prawidłowo. Jak wynika z postanowień tej części umowy, powód zobowiązał się wykorzystać pozostawione mu do dyspozycji walory i usługi. Również faktura miała opiewać na kwotę świadczeń nie tylko pozostawionych do dyspozycji powoda, ale też przez niego wykorzystanych. Określając obowiązki obu stron umowy, odwołano się zatem do kryterium wykorzystania usługi. Wykładnia prowadząca do wniosku, że pozwany odpłatnie rezerwował usługi dla

powoda sprawia, że powyższe sformułowania nie miałyby żadnego uzasadnienia. W kontekście powyższych zapisów umownych argumentacja przedstawiona w kasacji, odwołująca się do charakteru prowadzonej przez pozwaną działalności gospodarczej, prowadzi do wniosków przeczących tezie skarżącej. To bowiem pozwana jest profesjonalistą w branży hotelowej i – jeśli intencją stron – było zmniejszenie wynagrodzenia należnego powodowi poprzez dokonanie odpłatnej rezerwacji, niezależnej od faktycznego wykorzystania usługi, umowa w tym zakresie winna była w sposób jednoznaczny to precyzować. Wnioski sformułowane na tle brzmienia powyższych zapisów są zbieżne z tymi, jakie prezentował powód w swoich zeznaniach. Skoro oświadczenia woli dadzą się wyłożyć tak, aby można było ustalić faktyczną treść stosunku prawnego kreowanego przez umowę, nie ma podstaw do sięgania – dla potrzeb dokonania wykładni - do przepisów o najmie ani do teoretycznej konstrukcji umowy hotelowej. W konsekwencji również art. 659 § 1 k.c. nie został obrażony.

Nie jest również zasadny zarzut naruszenia art. 120 i 646 k.c. Art. 646 k.c. określa samodzielnie początek biegu terminu przedawnienia wszystkich roszczeń z tytułu umowy o dzieło, wiążąc go z oddaniem dzieła. Jest zatem przepisem szczególnym w stosunku do art. 120 k.c. (tak uzasadnienie wyroku z dnia 20 kwietnia 2006 r., III CSK 2/06, OSNC 2007, nr 2, poz. 28). Skarżący w sposób nieuprawniony łączy zakończenie prac i możliwość faktycznego dysponowania zamontowanymi instalacjami przez pozwaną z oddaniem dzieła w rozumieniu art. 646 k.c. Do wniosku, że protokół z dnia 3 września 2002 r. wyznacza datę oddania dzieła w rozumieniu art. 446 k.c. prowadzą dwie przesłanki. Po pierwsze w ustalonym w sprawie stanie faktycznym, którym Sąd Najwyższy jest związany, w okresie pomiędzy dniem 8 maja a 3 września 2002 r. powód wykonywał określone prace zmierzające do usunięcia usterek. Faktyczny zakres tych prac był w sprawie sporny, nie mniej jednak sam fakt ich wykonywania nie był przedmiotem rozbieżności. Przedmiotem obowiązków powoda było również przeszkolenie personelu strony pozwanej, co także nie pozwala wiązać wykonania prac z oddaniem dzieła w rozumieniu art. 646 k.c. Po drugie, protokół z dnia 3 września 2002 r., w przeciwieństwie do noszącego identyczną nazwę protokołu z dnia 5 kwietnia 2001 r., dotyczącego prac wykonanych tylko w hotelu P.(...), jak to wynika z brzmienia ust. 2 tego dokumentu, jest odbiorem końcowym całego systemu znaków Nexus 200. Ponadto, od daty tego protokołu rozpoczął bieg nie tylko termin wymagalności roszczenia o zapłatę, ale również termin gwarancji.

Wbrew odmiennemu pogładowi skarżącej, art. 484 § 2 k.c. nie został naruszony. W toku postępowania przed sądem pierwszej instancji strony nie żądały przeprowadzenia postępowania dowodowego w tym zakresie. Pozwana w apelacji nie sformułowała zarzutu opartego na art. 484 § 2 k.c. Na wypadek uwzględnienia powództwa w tym zakresie, kwestionowała jedynie sposób obliczenia kary umownej i do tego zarzutu Sąd Apelacyjny się odniósł. Należy zgodzić się z tezą, że możliwe jest zgłoszenie zarzutu opartego na art. 484 § 2 k.c. do daty zamknięcia postępowania przed Sądem drugiej instancji. Pomijając jednak zagadnienie prekluzji, które nie jest objęte zarzutami kasacyjnymi, należy stwierdzić, że dłużnik zamierzający zgłosić żądanie oparte na art. 482 § 2 k.c. obowiązany jest wyraźnie takie żądanie sformułować oraz wykazać jego zasadność przy pomocy zaoferowanych na jego poparcie dowodów a także wskazać przesłanki obniżenia kary (tak wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2002 r. I CKN 821/00, niepubl.).

Z przytoczonych powodów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., oddalił skargę kasacyjną.

O zasadzie poniesienia kosztów w postępowaniu kasacyjnym orzeczono na podstawie art. 98 § 1 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. art. 398²¹ k.p.c., zaś o wysokości tych kosztów na podstawie § 12 ust. 5 pkt 3 w zw. z § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).